

Simon är same

– Jag är same och det är speciellt på många sätt. Men jag är naturligtvis svensk också, eftersom jag är född i Sverige. Det är lite som att höra till två olika världar, säger Simon.

Simon går i Majas och Maltes klass, och till vardags lever han ungefär som alla andra i klassen. Han bor i en lägenhet mitt i staden, hans mamma jobbar på sjukhus och hans pappa är lärare. Fast hemma hos Simon pratar familjen både samiska och svenska. Dessutom har han hemspråksundervisning i samiska.

– Mamma och pappa tycker att det är viktigt att jag inte glömmer bort vårt eget språk. Samiskan har många ord som inte finns i svenskan. Om de orden blir bortglömda så kanske man samtidigt glömmer bort vissa samiska traditioner, eftersom det inte finns svenska ord som beskriver dem tillräckligt exakt.

När Simons mamma och pappa gifte sig så var de klädda i samedräkter från det område de kommer ifrån. Dräkterna är sydda i ylletyg i starka färger, blått, gult, rött och grönt, och till dem bär man fina silversmycken.

– Man brukar inte ha samedräkt till vardags, utan när man ska vara fin på stora fester.

Samer – ett folk i fyra länder

Det finns ungefär 70 000 samer. De har sedan långt tillbaka levt i ett område som sträcker sig från Kolahalvön i Ryssland och genom de nordliga delarna av Finland, Sverige och Norge. Samerna kallar detta område för Sápmi, som betyder Sameland.

Ungefär 20 000 samer bor i Sverige och av dem är det ungefär 2 500 som arbetar med renskötsel.

På sommarloven lever familjen på mer samiskt sätt. Då reser de upp till en liten by i Lappland. Där har Simons familj sin sommarstuga. I byn bor Simons farmor och farfar. De äger renar och försörjer de sig på att sälja renkött.

– Jag brukar följa med dem upp på fjället och hjälpa till med renskötseln. Det är jättespännande.

Förr i tiden så var de flesta samer nomader. Det betyder att de inte bodde på ett enda ställe, utan tillfälliga boplatser där de hittade bra betesmarker åt renarna. De bodde i kåtor som ganska lätt kunde monteras ner och flyttas någon annanstans.

– Nu bor farmor och farfar i ett hus i byn. Om vintrarna åker de snöskoter, och om somrarna terrängmotorcykel, för att snabbt kunna komma till de platser där renhjorden är. Men på sommaren bor de i en liten stuga högt uppe på fjället.

Simon tror att samernas nomadliv för länge sedan fortfarande påverkar hur många samer tänker.

– Kanske har vi lärt oss att ha respekt för naturen. En del samer säger att man inte kan äga jorden, utan att den äger sig själv.

Simons farfar är inte bara renskötare utan också slöjdare. Han tillverkar knivar av renhorn, dekorerade med fina mönster som han ristat in för hand.

– Farfar vill gärna lära mig slöjda, men det är jättesvårt att få till mönstren så det blir rätt. Fast jag har faktiskt gjort en kniv alldeles själv. Den gav jag till mamma i julklapp. Kanske ska jag bli konstnär och slöjdare när jag blir stor.

Förr i tiden arbetade de flesta samer som renskötare.

Minoritetsspråk

Samiskan är ett av Sveriges fem officiella minoritetsspråk. De andra är finska, meänkieli (tornedalsfinska), romani chib och jiddish. Enligt lag har man rätt att få undervisning på dessa språk. Till exempel så finns det sameskolor där en stor del av undervisningen är på samiska.

De tre största minoritetsspråken, är samiska, finska och meänkieli, i vissa kommuner kan man använda dessa språk i kontakter med myndigheter. Att just dessa fem språk blivit officiella minoritetsspråk beror på att de talats i Sverige tidigare än på 1700-talet. Samiska har talats här i många tusen år.

108

109

Simon är same

Sameland – Sápmi – sträcker sig över fyra länder: Norge, Sverige, Finland och Ryssland. Deras tidigare kultur har tusenåriga anor i Norden och många likheter med gamla kulturer långst upp i norr runt hela jordklotet. Många samer vill försöka bevara den gamla kulturen eller åtminstone se till att den inte glöms bort. Förhållandet mellan samerna och staterna i Norden har ofta varit konfliktfyllt. Den samiska kulturen och religionen har förföljts och problem har uppstått när nybyggare från söder har slagit sig ner på samisk mark. Nybyggarnas intressen krockade med samernas och staterna stödde nybyggarna. Ännu in på 1900-talet utsattes samer för grova kränkningar från myndigheternas sida.

Läs mer på Sápmis hemsida om den samiska kulturen och konflikterna med den svenska staten och hur läget är nu. Se vidare under *Att göra*.

Att samiskan, finskan och tornedalsfinskan är officiella minoritetsspråk eftersom de är gamla språk i gränsområden är kanske inte så konstigt. Men hur är det med romani chib och jiddisch? Det kunde vara spännande att ta reda på.

Att diskutera

- Är Sameland ett land som Danmark, Norge och Sverige?
- Varför tycker Simons föräldrar att det är så viktigt att Simon lär sig samiska?
- Vad menas med "minoritetsspråk"?
- Varför har de fem officiella minoritetsspråken blivit officiella? Varför just dessa?

Att göra

- U Sápmi på webben s. 106
- U Vad är jiddisch och romani chib? s. 106